HELSINGIN KÄRÄJÄOIKEUS **Asiantuntijalausunto**
Käräjätuomari Juha Kärkölä **11.11.2022**

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia: Hallituksen esitys (HE 111/2022 vp) eduskunnalle kuluttajien yhteisten etujen suojaamiseksi nostettavia edustajakanteita koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Helsingin käräjäoikeuden 7.11.2022 antamaan asiantuntijalausuntoon viitaten käräjäoikeus lausuu 8.11.2022 pyydettynä lisälausuntona seuraavan.

Kieltotoimenpiteitä koskevat edustajakanteet tulisi käsitellä luonteensa vuoksi markkinaoikeudessa. Ainakin ainoastaan hyvitystoimenpiteitä koskevat edustajakanteet tulisi käsitellä pääsääntöisesti yleisen tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvina yleisessä tuomioistuimessa. Mikäli samassa asiassa vaaditaan kieltotoimenpiteiden lisäksi hyvitystoimenpiteitä, voi esityksen mukainen ratkaisu, jonka mukaan hyvitystoimenpiteitä koskevat vaatimukset käsitellään joka tapauksessa ryhmäkanteena Helsingin käräjäoikeudessa, aiheuttaa kaksi erillistä oikeudenkäyntiä ja esimerkiksi lisää oikeudenkäyntikuluja sekä pidentää kokonaisprosessia.

Markkinaoikeuden toimivallan laajentamiselle koskemaan kieltokanteen yhteydessä ajettavaa hyvitysvaatimusta ei todennäköisesti ole varsinaista estettä, mutta tämä edellyttäisi lainvalmistelua. Hyvitystoimenpiteet eivät kuitenkaan ole välttämättä kaikilta osin luonteeltaan samankaltaisia kuin markkinaoikeuden toimivaltaan aikaisemmin säädetyt riita-asiat tai esimerkiksi samanlaisia kaikkien kuluttajien osalta. Markkinaoikeuden toimivalta käsitellä hyvitystoimenpiteitä koskevia vaatimuksia tekisi markkinaoikeuden toimivallasta osittain päällekkäistä Helsingin käräjäoikeuden toimivallan kanssa. Kahden erillisen tuomioistuinprosessin mukainen ratkaisu ei ole kaikilta osin ihanteellinen, mutta oikeusjärjestelmän selkeys huomioon ottaen perusteltu, ja sen mukaisten haittojen voidaan ainakin aikaisempien ryhmäkanteiden määrän perusteella arvioida jäävän kohtalaisen vähäisiksi.

Opt out -menettely voisi edistää joidenkin muutoin passiiviseksi jäävien kuluttajien mahdollisuuksia oikeuksiensa saavuttamiseen. Edustajakanteen vireilläolo estää kuluttajaa nostamasta samaa asiaa koskevaa kannetta ja mahdollisesti hylkäävänkin tuomion oikeusvoima sitoo kuluttajaa, ja näiden vaikutusten voidaan ainakin suomalaisessa oikeusperinteessä katsoa edellyttävän ennemmin nimenomaista tahdonilmaisua (opt in -menettely). Yksittäisten kuluttajien samankaltaiset hyvitystoimenpiteitä koskevat vaatimukset voivat olla esimerkiksi määrältään erilaisia, minkä vuoksi yksilöidyn vaatimuksen ja täytäntöönpanokelpoisen tuomion laatiminen voi kuitenkin edellyttää kuluttajan myötävaikutusta, mikä myös puoltaa ilmaisua ryhmään kuulumisesta (opt-in menettely), joka tapahtunee oikeudenkäynnin kulun mukaisesti luontevimmin oikeudenkäynnin alkuvaiheessa, mutta kuluttajien mahdollisuudet ilmaisun tekemiseen huomioon ottaen mahdollisimman myöhään.

Käräjätuomari Juha Kärkölä
Helsingin käräjäoikeus